

Af Lene Topp, regional koordinator WWF (Borneo)

...og strandene, de findes ikke længere på landkortet.

Tsunami – verdens mest kendte ord

26. december 2004. Vi er samlet med nogle venner her i Kota Kinabalu til en lille julekomsammen. Der bliver snakket om lidt af hvert. En har lige hørt, at der er sket et voldsomt jordskælv i Indonesien. Ingen af os kunne vide, at mens vi skålede, blev verdenskortet og flere millioner menneskers liv drastisk ændret. At to tektoniske plader, den indiske og den burmesiske, havde skubbet til hinanden

Foto: Polifoto

og udløst en kæde af kraftfulde bølger, der med 800 km i timen spredtes som en darts kive ud over det Indiske Ocean – mod Thailand, mod Burma, mod Indien, Sri Lanka og Afrika, og som det første bankede tsunamien ind mod øerne Simeulue og Nias og mod Sumatras kyster og byen Meulobah, der allerede var rystet af jordskælvet, hvis epicenter kun var 150 km væk. Ingen af os kunne vide det.

Vi skålede og snakkede videre om andre ting, og om året der var ved at gå på hæld. Siden har intet været som før – hverken i nord eller i syd – for da nogle af verdens mest besøgte turistdestinationer blev ramt, stod man pludselig med en global katastrofe – og 'tsunami' blev fra den dag verdens mest kendte ord.

MALDIVERNE TUR-RETUR

Et par uger før jul havde vi taget afsked med Ian og Tia, der glade og forventningsfulde var på vej til Maldiverne, hvor de på øen Kuda Huraa skulle arbejde som dykkere og videofotografer. Nu er de tilbage. Vi taler om, hvordan bølgen ramte Maldiverne meget anderledes end for eksempel Phuket i Thailand, hvor man talte om mange meter høje bølger. Maldivernes omkring 1200 koraløer ligger i rin-

ge – såkaldte atoller - og står som søjler i havet. Det betød, at tsunamien ikke blev bremsset og forhøjet af et langt lavvandet område, men derimod skyllede ind over de omkring kun 1 meter høje øer, som var de en fortsættelse af havet. Alle øer blev oversvømmede, og kraften fra tsunamien var enorm, fortæller Tia. Et sted skyllede bølgen hele vejen ind over øen og mødte vandet på den anden side, hvor der ikke langt fra kysten lå et vrage på 10 meter vand. Efter tsunamien var vrage blevet skubbet et par hundrede meter længere væk fra kysten og lå nu på 23 meter vand.

Det dykkerområde, som Tia og Ian skulle arbejde på, regner med at bruge 6-9 måneder på genopbygningen. Mange feriesteder på Maldiverne er luksushoteller, og brugen af hårdt tropisk træ i konstruktionen anses både for at være smukt og det mest holdbare. Men Maldiverne har ikke selv skove, sådan som det er tilfældet i mange af de andre berørte lande. På den måde vil det økonomiske tab blive meget stort – de andre lande i regionen vil i årene fremover også have stærkt brug for de naturressourcer, de har i deres baghave.

Og der er i den grad brug for tømmer. Allerede et par dage inde i det nye år slækkede Indien på et forbud mod tømmerhugst. Beslutningen er fuldt forståelig, da der var et akut behov for materialer til opsætning af katastrofocentre, specielt på Andamanerne og Nicobarerne. Men når disse umiddelbare behov er opfyldt, vil der være brug for en nøje planlagt anvendelse af naturressourcer til den mere langsigtede genopbygning. Ellers kan presset på naturen, specielt på de skovområder, der ligger tæt på de hårdest ramte områder, vise sig at blive enormt. På Sumatra handler det blandt andet om Leuser området, der sidste år ligeledes blev ramt af en tragedie, da en voldsom flodbølge skyllede landsbyer, huse og et rehabiliteringscenter for orangutanger væk. Én ulykke kommer sjældent alene, har Indonesien igen og igen måttet sande.

MENNESKER LANGS KYSTERNE

Konsekvenserne for regionens fiskersamfund er fuldstændig uoverskuelige. En beretning fra Indien fortæller for eksempel om et fiskersamfund, hvor der fandtes 750 både. Da tsunamien ramte, var to

Øverst: Billederne viser en kystlinje på Sri Lanka. Til venstre før tsunamien 2. juledag 2004. I midten og til højre er tsunamien foreviget hva. satellitfotos på det tidspunkt, hvor den rammer kysten. **Nedenfor tv:** Oversvømmelser og mindre flodbølger kan også ramme den nordlige halvkugle. Her er det England, august 2004. **Nedenfor th og nederst:** Banda Aceh 26. december 2005.

Foto: Toppp

Nias Island ligger uhyggeligt tæt på epicenteret og var et af de første steder tsunamien ramte. Alligevel var det et af de sidste steder, hjælpen nåede ud.

af disse på havet. Resten af flåden ligger nu spredt på land som træstykker og forvredet jern.

Normalt har en stor del af angsten og bekymringen for livet på havet ligget hos dem, der blev i land. Pludselig er situationen vendt op og ned. Da mændene på de to fiskerbåde vendte tilbage, lå hele deres verden på kysten i ruiner. Og det hav, man før elskede, er blevet deres værste fjende. Ingen tør tage på havet mere – man tør ikke forlade de kære, man endnu har tilbage i land. Intet sted findes den tryghed, der er så nødvendig, for at man kan leve et normalt liv.

Fiskerne på Maldiverne slap heldigere end deres indiske kolleger. Deres tab er minimale. Til gengæld er tunfabrikken i Felivaru sat ud af drift. Fabrikken forsyner store dele af verden med forarbejdet tun, blandt andet 80 pct. af Englands import. Så tabet vil blive yderst mærkbart.

Med tiden vil fiskerne dog atter sætte ud med deres farverige både fra regionens kyster og havne. Men hvordan har havet det efter dette kaos? Hvad med koralrevene – livsnerven for en stor del af det marine liv i tropene? Selv de fisk, der senere søger mod dybere vande, befinder sig ofte i korallernes sikre arme i de første mange uger el-

ler år af deres liv. Tab af koralrev kan betyde voldsom nedgang i antallet af fisk, og dermed også af indtjening og af det proteinindtag som mange kystsamfund er afhængige af.

Meldinger om skader på regionens koralrev er i skrivende stund blandede, men ikke overraskende synes de områder, der ligger tættest på epicentret, at have lidt størst skade. Her har både selve jordskælvet og den efterfølgende tsunami haft betydning.

På Andamanerne og Nicobarerne er mange øer i dag ubeboelige, og koralrevene specielt mod syd er fuldstændig ødelagt. Nogle af verdens sidste urbefolkninger har mistet hele deres livsgrundlag, og folk, der aldrig har været i kontakt med den moderne verden, er blevet evakueret. Land- og søkort er totalt forandrede i denne del af verden.

Andamanerne og Nicobarerne lå tæt på epicentret, og intet kunne have forhindret skaderne her. Til gengæld er det sørgeligt at konstatere, at mange skader andre steder i regionen indirekte er blevet forværret af menneskelig aktivitet. Etableringen af turistområder og rejsefarme har medført rydning af kyst- og mangroveskov, og cyanid- og dynamitfiskeri har tæret godt på koralrevene.

Skaderne er størst, de steder hvor disse stærke barrierer ikke læn-

Banda Aceh, Indonesien, søndag 26. december 2004. Foto: Pelfoto

Mange af de kyster, hvor skildpadder tidligere har lagt deres æg, er i dag totalt forandrede eller helt forsvundet fra landkortet.

gere eksisterede eller var stærkt nedbrudte. Det er nok ikke tilfældigt, at man i Tamil Nadu i Indien kalder mangroveskoven for Alai-thi Kakukal – 'skoven der kontrollerer bølger'.

BLANDT HÅNDKLÆDER, MENUKORT OG MOTOROLIE

Annabelle er marinbiolog på Maldiverne og har siden katastrofen vurderet skaderne og deres meget forskellige karakter. Mange koraller er naturligvis knækket eller knust under dele af huse, biler osv., men forurening er også en væsentlig faktor, når for eksempel motordele ligger og lækker olie. I den lidt mere absurde afdeling er mange koraller blevet fuldstændig viklet ind i luksushåndklæder fra hotellerne - på et enkelt dyk samlede Annabelle derudover to store poser med sodavandsdåser og menukort fra et hotel 20 km væk. Ian fortæller, at han lige efter katastrofen var med til at fiske nogle bygningsarbejdere op af vandet, hvor de svømmede rundt i en grå masse, hvor store tønder med kemikalier var væltet ud i havet. 'Og bare tænk på de tættest beboede øer', siger Ian. Bølgen skyllede hele vejen ind over øerne, og ind over lossepladser der tager imod affald fra 300.000 mennesker.

Annabelle fortæller samtidig, at et tykt siltlag visse steder har blokeret korallernes polypper. Resultatet er, at de alger, der forsyner korallen med energi, ikke får lys til fotosyntese - og når algen dør, dør også korallen. Kun de steder, hvor der er stærk strøm, er der en chance for, at dette lag med tiden vaskes af. Men mange af områderne omkring Maldiverne er for det meste rolige, og mange koraller vil gå til.

Tilbage i 1998 krævede El Niño sin bid af kagen. På Maldiverne talte man om koralød på 70 pct., og også Andamanerne og Nicobarerne meldte om store tab. Med hjælp fra forskellige projekter var man dog optimistiske. Korallerne var ved at komme sig. Men et skridt frem og to tilbage bliver jo ikke ved med at gå - og der vil efter december måneds katastrofe være et presserende behov for at sætte fokus på koralrevenes genopbygning - for både menneskers og det marine miljøes skyld. Det er afgørende, at revene får lov til at komme sig. Naturen vil visse steder have brug for hjælp. Og de kystnære samfund, der lever af og med havet, skal integreres i dette arbejde. Deres fremtid afhænger i høj grad af resultatet - og resultatet i højeste grad af dem.

VORES FÆLLES SAG

Mange mennesker døde under denne katastrofe - fiskere, turister, hotelpersonale. WWF mistede også medarbejdere og samarbejdspartnere, og mange overlevende stod tilbage med så store menne-

En fiskerkone fra det sydlige Indien bærer en fangst af barracudaer i land.

skelige tab, at man næsten ikke begriber, hvordan de nogensinde vil komme ovenpå igen.

Også mennesker, der havde viet deres liv til at skabe mere viden om det marine miljøes mange mysterier, blev slået ihjel. Tsunamien var hård ved havskildpaddeområdet, hvor tre forskere forsvandt på Nicobarerne, to i Thailand og tre på Sri Lanka. Mange havskildpaddeprojekter er stoppet. Feltstationer og ægklækningssteder er ødelagt, og mange tusinde æg og unger er skyllet væk. Og fremtiden ser ikke lys ud. Ved Indira Point sydligst i Nicobar-øgruppen skulle redesæsonen for den stærkt truede læderskildpadde være startet i januar. Men strandene findes ikke længere på landkortet.

Mange naturbevarelsesorganisationer i både nord og syd har for en tid indstillet adskillige af de normale aktiviteter og sat alt ind på at afhjælpe den menneskelige katastrofe. Samarbejde med andre udviklings- og humanitære organisationer vil i måneder og år fremover have relevans for genopbygnings- og genopretningsarbejdet. Vi må gennem samarbejde gøre, hvad der står i vores magt for atter at bringe mennesker og natur på ret køl. Tsunamien er vores uhyggelige fællesnævner. ■

Lene Topp er kulturgeograf og udstationeret for WWF på Borneo, hvor hun arbejder som koordinator for WWF's programmer i Malaysia og Indonesien. Lene er medlem af Danske Kvindelige Æventyrere.

